

versalem resurrectionem, et iudicium, de quibus postea dicturi sumus, quia in tota illa parte nulla est difficultas quæ ad præsentem questionem spectet. Solum in illis verbis: *Ascenderunt super latitudinem terræ, et circumierunt castra Sanctorum, et civitatem dilectam*, advertendum est non intelligi, per *civitatem dilectam*, Jerusalem (ut Chiliastæ exposuerunt), sed Ecclesiam. Hæc enim est civitas vere a Deo dilecta. Quod si de aliqua privata urbe terrena illa verba essent exponenda, potius de Roma quam de Jerosolyma intelligi deberent, quia post Christi ascensum in cælum, multo magis est dilecta hæc civitas a Deo, quam Jerosolyma.

10. Quoniam autem tota vis hujus expositionis consistit in illis verbis, *resurrectio prima*, oportet ex contextu et circumstantiis ejus ostendere, esse sermonem de resurrectione animæ, non corporis. Potest autem hoc variis modis ostendi. Primo, quia in fine capituli ponitur universalis resurrectio corporalis omnium mortuorum. Secundo, quia post illam primam resurrectionem dicitur futura persecutio Antichristi, in qua justii occiduntur, quod repugnat et statui post corporum resurrectionem, et verbis Christi, Matth. 24, ut inferius latius dicemus, agentes de iudicio. Tertio, quia ibidem *mors* aperte sumitur pro morte spirituali, seu damnatione, ut cum dicitur: *Infernus et mors, missi sunt in stugnum ignis*, scilicet, post finale iudicium, quando non homines mortui, sed corpore et animo viventes detrudentur in infernum. Ergo non sumitur ibi mors pro morte corporali, sed pro spirituali. Quid ergo mirum, quod eodem sensu prius locutus sit de resurrectione? Quartum argumentum simile confici potest ex illis verbis, *mors secunda*. Mors enim corporalis non est nisi una; ergo necessario intelligenda sunt de morte spirituali, ita ut *mors prima*, sit mors peccati; mors autem *secunda*, sit gehenna, ut exposuit Chrysostomus, hom. 25 in Apocal.; vel certe *mors prima*, dicatur gehenna, vel condemnatio solius animæ; mors autem *secunda*, sit damnatio totius hominis, corpore et animo, quæ fiet in die iudicii. Ergo e contrario resurrectio prima et secunda secundum eundem modum ac proportionem explicanda sunt. Et hinc tandem sumi potest alia conjectura, quia mors prima et secunda non intelliguntur respectu diversorum, sed respectu ejusdem; ergo eodem modo intelligenda sunt resurrectio prima et secunda; ergo non recte exponuntur de resurrec-

tione bonorum et malorum, ut Chiliastæ finxerunt. Nec etiam placet expositio Origenis, in vigesimum sextum cap. Isai., quam refert Pamphyl., in Apolog. pro Origene, qui similiter exponens resurrectionem primam et secundam de resurrectione bonorum et malorum, explicat, illam dici primam, non tempore, sed dignitate. Nam, licet hæc expositio non contineat errorem, non tamen potest contextui accommodari. Denique, ad hunc fere modum exposuerunt hunc locum Augustinus, l. 20 de Civit., fere per totum, præsertim c. 7, et hom. 17 in Apoc.; et colligitur ex S. Elig., hom. 8 in die Cœnæ Dom.; et Hippolyto, l. de Consum. mundi; et Gregor., l. 4 Moral., c. 13, et l. 18, c. 25, ubi expresse dicit, millenario numero non quantitatem, sed universitatem temporis quo regnat Ecclesia, designari; atque idem repetit l. 32, c. 12. Eodem modo sentiunt omnes expositores Catholici in Apoc., Ansel., Beda, Rupertus, Arelas, et reliqui.

SECTIO IX.

Utrum universalis resurrectio omnium hominum simul tempore futura sit.

1. In præcedenti sectione conclusimus, futuram esse universalem resurrectionem eodem die; restat inquirendum an etiam futura sit eodem tempore ac momento. In hac enim re explicanda Catholici scriptores in varias abiire sententias. Prima sententia est, prius esse suscitandos omnes justos, deinde omnes reprobos. Ita docent super 1 Thessalonic., 4 c., Primasius, Theophyl. et Oecumen., qui existimantur id accepisse a Chrysostomo, qui tamen nihil aperte dicit, ut patet ex hom. 7 et 8 super 1 ad Thess.; et homilia quadam de ascensione Christi. Apertius hoc docuit Theodoretus, 1 ad Thess. 4, ubi ait, omnes justos qui fuerunt, tam in lege naturæ et veteri, quam in lege gratiæ, simul fore suscitandos, juxta illud ad Hebr. 11: *Hi omnes mortui sunt, non acceptis repromissionibus, Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non sine nobis consummarentur*; omnes autem electos suscitandos esse ante reprobos. Idem tenet Cajetan., 1 ad Cor. 15. Fundari autem potest hæc sententia in verbis Pauli, 1 ad Thess. 4: *Mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi*; et 1 Cor. 15: *In Christo omnes vivificabuntur, unusquisque autem in suo ordine, primitiæ Christus, deinde ii qui sunt Christi, deinde finis*, ubi aperte lo-

quitur de ordine temporis. Secundo addi possunt congruentiæ. Prima, quia justii exituri sunt obviam Christo in aera, et ideo oportet ut prius resurgant quam reprobi, qui in terra expectaturi sunt. Secunda, ut Deus se ostendat propensiosem ad reddendum præmium quam pœnam. Tertio, ut significetur obedientia justorum, dum citius obediunt voci Dei, eos ad vitam revocantis.

2. Secunda sententia constituit ordinem inter ipsos justos, qui dupliciter fingi potest, primo, ut prius resurgant justii, qui Christi incarnationem præcesserunt; deinde qui fuerunt in lege gratiæ; vel aliter ut prius resurgant qui antea erant mortui; deinde illi qui vivi tunc inveniuntur. Et hic posterior modus colligi potest ex Augustino et Anselmo dicentibus, justos, quos dies iudicii vivos invenerit, in corpore mortali rapiendos esse in aera, simul cum aliis Sanctis jam excitatis, et in ipso raptu esse morituros et resurrecturos. Nam ex hoc ordine aperte sequitur, prius esse suscitandos justos antea mortuos. Et ita explicant ac sequuntur Scot., in 4, d. 43, q. 5, et Durand., q. 4, et Richard., a. 5, q. 1, qui fundantur in illis verbis Pauli: *Et mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi; deinde nos, qui vivimus, simul rapiemur cum eis obviam Christo in aera*. Sed in superioribus rejecimus hanc sententiam, et locum Pauli aliter exposuimus.

3. Tertia sententia est, omnes homines electos ac reprobos simul eodemque momento esse suscitandos. Hæc est communior Theologorum in 4, d. 43, ubi D. Thomas eam indicat, q. 1, a. 3, q. 3, præsertim in solutionibus argumentorum, ubi ad 3 dicit, sicut effectus sacramenti fit in ultimo instanti prolationis formæ, ita generalem resurrectionem futuram esse in ultimo instanti, in quo consummabitur vox seu sonus tubæ. Idem problematice Richardus, a. 5, q. 4; absolute Paludan., Sotus, et alii. Et ex Patribus inclinatur in hanc sententiam Gennad., l. de Eccl. Dogmatibus, c. 6: *Erit (inquit) resurrectio mortuorum omnium hominum, sed una insimul, et semel; non prima justorum, et secunda peccatorum*. Hippolytus Martyr, lib. de Consummatione mundi, non longe a fine; et Method., de Resurrectione.

4. Et absolute hæc opinio est probabilior. Primo quia est magis consentanea Scripturis, Joann. 5: *Nolite mirari hoc, quia venit hora in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei, et procedent, qui bona egerunt*

in resurrectionem vitæ; qui autem mala, in resurrectionem iudicii. Quorum verborum sensus est: Nolite mirari quod vobis dixerim, me habere virtutem ad excitandos mortuos, nam veniet hora in qua uno verbo excitabo omnes homines, tam bonos quam malos; ergo ad unum Christi imperium omnes simul resurgent. Et ita insinuant ibi Cyrillus, Chrysost., Rupertus; clarius Euthym., dicens: *Simul omnes repente, ac virtute arcana coaptabit, animabit ac excitabit voce sua, sive jussu*. De hoc etiam Paulus loquitur, 1 ad Cor. 15: *Omnes quidem resurgemus, in momento, in ictu oculi, in novissima tuba, canet enim tuba, et mortui resurgent incorrupti*. Secundo, possumus argumentari ratione, quia neque ex parte divinæ potentiæ requiritur hæc successio, neque ex parte ipsius actionis, ut per se constat, neque etiam ex parte hominum suscitandorum. Quia si de omnibus justis in communi agamus, si omnes simul resurgant ad commune omnium gaudium, majus etiam erit gaudium singulorum; et ideo (ut in Apocalypsi dicitur) singulorum justorum resurrectio differtur, donec impleatur numerus electorum; ergo, consummato hoc numero, omnes resurgent, neque erit jam cur alicujus resurrectio amplius differatur. Ad hæc si comparemus Sanctos legis naturæ aut veteris ad Sanctos legis gratiæ, nulla ratio est ob quam illorum resurrectio antecedit. Nam potius *nos expectant, ut non sine nobis consummentur*, ut Paulus dixit, ad Hebr. 11. Rursus prærogativa legis gratiæ est, ut gloria et beatitudo non nisi tempore hujus legis sit hominibus communicata; cur ergo resurrectio et gloria corporum tardius conferretur hominibus hujus legis, quam præcedentibus? Denique in hoc nullus antiquorum Patrum aut Catholicorum Doctorum (quod ego viderim) dubitavit. Præterea, quod justii prius mortui non sint prius resurrecturi quam illi qui inveniuntur vivi prope diem iudicii, primum ostendi potest, præter Scripturæ testimonia adducta, quia nulla est probabilis ratio alterius ordinis vel successionis. Nam priusquam præcedentes justii resurgant, morientur reliqui justii qui tunc vivent, quia (ut supra ostendi) mors illorum non fiet in raptu, sed ante raptum; et causæ, quæ illis possunt mortem inferre, generalem resurrectionem præcedent, ut patet etiam ex supra dictis. Ergo æque cito obediunt voci Dei eos ad vitam revocantis. Adde, Paulum, 1 ad Thess. 4, non solum non significasse hos esse poste-

rius suscitandos, verum potius fuisse sollicitum ne aliquis putaret esse prius suscitandos, eo quod eorum mutatio et resurrectio videri poterat facillior, et ideo dixisse: *Qui residui sumus in adventu Domini, non preveniemus eos quid ormierunt.* Ex quo non sequitur hos, qui dormierunt, esse prævenerunt alios, sed ad summum, simul esse resurrecturos; quid autem in sequentibus verbis Paulus voluerit, statim dicemus. Tandem neque ex parte damnatorum oportet resurrectionem esse tardior, ut patebit respondendo ad argumenta aliarum opinionum.

5. *Testimonii Pauli, 1 ad Thess. 4, prima expositio.*—Ad primum testimonium ex Paulo: *Qui in Christo sunt, resurgent primi*, intelligi potest primo, illos futuros esse primos, non ordine temporis, sed excellentia dignitatis, ut Sedulius exponit. Quæ expositio videtur difficilis D. Thomæ super Paulum, quia multi de vivis erunt probati in persecutione Antichristi, qui dignitate præcedent multos prius defunctos; sed hoc solvi potest, dicendo non comparari (ut sic dicam) singulos ad singulos, sed multitudinem ad multitudinem, et hoc modo priores dignitate præcedere. Nam in eis continentur Apostoli, Patriarchæ, et Prophetæ, et sanctissimi Martyres. Erit ergo juxta hanc expositionem sensus Pauli: Illi quidem, qui mortui sunt, resurgent dignitate primi; eis quodammodo magis erit debita resurrectio; eo quod diutius eam exspectarunt; nihilominus tamen reliqui simul cum eis rapiuntur obviam Christo. Sed obstat vox græca *πρωτον*, quæ est adverbium æquivalens temporis adverbio comparativo, et ita legunt Græci, *primum*. Obstat etiam particula, quæ sequitur, *deinde*, quæ non proprie significat ordinem dignitatis.

6. *Secunda expositio.*—Secunda expositio est, ut sit sermo de ordine temporis: ita tamen ut illi dicantur resurgere primi non positive, sed negative, id est, quod ante hos nullus resurget. Ita Ansel. Sed videtur obstare, quod hoc non est singulare illorum, sed commune omnibus. Dici potest, de illis hoc specialiter dici propter rationem supra traditam. Et ita hæc vox, *primi*, respondet superiori negationi, *non preveniemus eos*. Sed adhuc obstat quod particula quæ sequitur, *deinde*, comparisonem positivam indicat.

7. Tertia expositio est, ut illæ duæ particulae significant successionem temporis, non inter quorundam resurrectionem, et aliorum, sed inter resurrectionem et raptum. Prius

enim resurgent, postea vero rapiuntur in aera obviam Christo. Ita D. Thomas et Anselmus. Sed est difficultas in hac expositione, cur Paulus in priori membro loquatur tantum de præcedentibus hominibus jam mortuis, in posteriori vero de reliquis viventibus. Nam et utriusque resurgent, et utriusque rapiuntur, et utriusque prius resurgent quam rapiantur. Responderi potest, specialiter illis prioribus attribuisse resurrectionem, ne (ut diximus) existimarentur tardius resurrecturi, propter diuturnam mortem præcedentem; raptum vero æque utrisque attribuisse, quia in eo ablata erat omnis dubitandi ratio. In hoc autem loco Apostolus nullam mentionem fecit resurrectionis damnatorum, quia solum cupiebat spem fidelium erigere, eosque consolari, ut patet ex illis verbis: *Ut non contristamini, sicut et ceteri, qui spem non habent; et ex illis: Ita que consolamini invicem in verbis istis.* Et ideo ex hoc loco nullo modo colligi potest, quod justus prius excitandi sint quam damnati. Nam, cum Paulus ait: *Mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi*, non comparat resurrectionem justorum ad resurrectionem damnatorum (de quibus nullam ibi mentionem fecit), sed comparat resurrectionem justorum ad eorum raptum *obviam Christo in aera.*

8. *Testimonii Pauli, 1 Cor. 15, expositio.*—Ad secundum testimonium ex 1 ad Cor. 15, respondetur primo, sermonem esse de ordine dignitatis, non temporis. Ita D. Thomas et Anselmus, et eadem expositio sub disjunctione ponitur in commentariis quæ Hieronymo tribuuntur. Eandem habet Tertullianus, de Resurrectione carnis, c. 48, iis verbis: *Unusquisque in suo ordine, scilicet, quia et in suo corpore; ordo enim non aliud quam meritum dispositio. Merita autem cum corpori quoque ascribantur, ordo quoque corporum disponatur necesse est, qui possit esse meritum.* Secundo, si velimus exponere de ordine temporis propter verbum illud, *deinde finis* (quod sine dubio videtur intelligendum de ordine temporis), advertendum est Paulum, in toto illo capite non facere mentionem resurrectionis damnatorum, usque ad illa verba: *Ecce mysterium vobis dico, omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur.* In tota enim antecedenti parte capituli, tantum de resurrectione gloriosa sermonem habuerat, propter erigendam fidem et spem fidelium, et ideo, ne videretur aliam excludere, et ut firmum simul cum spe conjungeret, dixit:

An universalis resurrectio nocturno vel diurno tempore futura sit.

Ecce mysterium vobis dico. Hinc ergo colligo, cum in superioribus verbis dicit: *Unusquisque in suo ordine*, non agere de ordine justorum et damnatorum, de quibus neque ibi, neque in priori parte capituli mentionem fecerat. Comparat ergo particularem resurrectionem Christi, sub qua comprehendit eos qui ex speciali privilegio, vel cum Christo, vel propter singularem cum Christo conjunctionem, jam antea surrexerant, comparat (inquam) cum generali justorum resurrectione, et hoc est quod dicit, *primiæ Christus*, deinde hi, qui sunt Christi, quos specialiter nominat in hoc secundo ordine, non quia damnati non sint in eodem tempore resurrecturi, sed quia tunc tantum agebat de resurrectione gloriosa. Quod satis explicuit inferius, dicens, ibi latere mysterium, quia ad sonitum ejusdem vocis multi alii simul resurgent, qui ad statum gloriæ non immutabuntur. Quod ergo addit Paulus, *deinde finis*, non significat (ut multi exponunt): Deinde erit universalis resurrectio aliorum; quia neque verba id significant, neque ex adjunctis talis sensus colligi potest. Est ergo sensus: Deinde sequetur finale iudicium; quo fiet ut et regnum justorum tradatur Deo et Patri, et omnes Christi inimici subdantur sub pedibus ejus, ut in sequentibus subjungit. Juxta quam expositionem (quæ mihi maxime litteralis videtur) solum colligitur ex illis verbis, *deinde finis*, resurrectionem universalem, tam honorum quam malorum, esse futuram ante mundi finem, et propter illum.

9. Ad primam conjecturam respondetur, non oportere ut resurrectio justorum præcedat resurrectionem malorum, eo quod justus ascensuri sint *in aera obviam Christo*. Quia nihil est incommodi quod iniqui expectent, illo tempore in terra adventum iudicis, præsertim cum totum illud tempus satis breve futurum sit. Ad secundum dicitur, tunc non futurum tempus misericordiæ exercendæ, sed rigoris, iudicii et justitiæ, et ideo ex hoc capite potius expedit ut opera justitiæ distributiæ et commutativæ simul impleri incipiant. Ad tertium dico, iniquos homines non resurrecturos ut iniquos, sed ut homines, et ut effectus divinæ omnipotentiae, ideoque non expedire ut tardius obediant voci Dei, quam justus; unde ex hoc etiam capite potius expedit ut simul resurgant.

1. Supponimus universalem resurrectionem brevissime esse absolvendam. Nam organizatio et vivificatio corporum in instanti fiet; collectio autem cinerum Angelica velocitate, atque adeo eximia temporis brevitate perficietur, ut supra notavimus, de communi ratione resurrectionis disputantes. Ex quo colligitur non esse verisimile hoc negotium resurrectionis esse noctu inchoandum, et die perficiendum, neque e converso; ideoque inquirimus utrum nocturno an diurno tempore futurum sit. Quæ res licet valde sit incerta (quia ex Scripturis nihil satis colligi potest), nihilominus Doctores excogitarunt duos probabiles dicendi modos.

2. Primus est, resurrectionem futuram intempesta nocte. Ita refert Hieronymus, ex Diodoro, in ep. 152 ad Minerium et Alexandrum; qui id colligebat ex verbis Christi, Mat. 23, et Luc. 17: *Media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit; nam hinc (inquit) constat medio noctis, securis omnibus, consummationem mundi esse venturam.* Et idem sentit Hieron., Mat. 25, eadem verba exponens; Chrysost., hom. 79 in Mat., circa eadem verba, sub disjunctione dicit: *Aut in parabola, quoniam dormiebant, dixit: Commoratur, aut in nocte futuram resurrectionem ostendere voluit.* Atque idem sentit Augustinus, l. 83 Questionum, in q. 57; et Ambrosius, l. 8 in Lucam, circa illa verba, c. 47: *In illa nocte erunt duo in lecto uno, etc.*; Lactantius, l. 7, c. 49, dicens, *intempesta et tenebrosa nocte resurrectionem futuram.* Idem Cassiodorus, Psal. 108, circa illa verba: *Media nocte surgebam ad confitendum tibi.* Et qui tenent Christum resurrexisse media nocte, idem affirmarent fortasse de cæteris hominibus; nam hoc argumento utuntur aliqui ex prædictis auctoribus. Afferunt etiam figuram egressionis filiorum Israel de Ægypto, quando media nocte Angelus descendit, Ægyptios percutiens, et Israelitas e servitutis jugo liberans.

3. *Universalis mortuorum resurrectio matutino tempore futura.*—Alter dicendi modus est verisimilior, resurrectionem universalem futuram hora matutina, quo tempore Christus resurrexit. Hanc sententiam sequuntur communiter Theologi, in 4, dist. 43; D. Tho-

mas, Bonavent., Richard., Durand., Paludan., Capreol., et Antonin., 4 par., tit. 14, c. 11, § 4. Et eandem tradit Anselm., in Elucidario, ubi dicit, resurrecturos nos qua hora Christus resurrexit. Et hoc est potissimum fundamentum hujus sententiæ, quia, cum Christus sit exemplar nostræ resurrectionis, verisimile est, eo tempore quo ipse surrexit, nos suscitandos esse; ipse autem surrexit summo diluculo, ut supra ostendimus; ergo et nos simili tempore resurgemus. Unde concludit Anselmus, resurrectionem nostram futuram in die Paschatis. Quod prius dixerat Lactantius; et significavit Macarius, hom. 5 et 12, dicens nostram resurrectionem futuram tempore Aprilis, quando omnia florere incipiunt. Accedit, tempus lucis esse magis commodum, tum ad iudicium quod statim post resurrectionem sequetur; tum etiam ut omnes homines possint naturali modo et sine miraculis se mutuo videre, atque ut opus resurrectionis illustrius fiat. Item quodammodo pertinet ad honorum gloriam, ut tempore lucis resurgant. Nam, licet interna eorum claritas eis ad beatitudinem sufficiat, sicut fulgor etiam advenientis Christi satis esse posset ut resurrectionis gloria ab omnibus conspiceretur, ut dixit Ambrosius, lib. 8 in Lucam, tamen etiam oportet ut extrinseca temporis et loci circumstantia sit eorum gloriæ proportionata, quæ tamen simul cedet in majorem reproborum poenam. Erit enim illis tanto major ignominia et pudor, quanto eorum sit magis misera conditio, et corporum deformitas major.

4. Denique, dum Scriptura noctis mentionem facit, cum loquitur de ultima resurrectione, non significat illam futuram in nocte; sed ita loquitur, ut ostendat eo tempore quo erunt homines securiores, magisque obliiti eventus talis diei, tunc mundi consummationem futuram, ut notarunt Augustinus, citato loco; Theophyl., Anselmus, Matth. 25; satique significavit Paulus, 1 ad Thess. 5, dicens: *Dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet. Cum enim dixerint: Pax et securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus.* Ubi etiam est considerandum, in his locis, in quibus noctis mentio fit, non esse sermonem de hora resurrectionis, sed magis de hora mortis. Unde fieri poterit ut in ultima iudicii die signa aliqua terribilia intempesta nocte incipiant, quibus fiet ut, si qui homines residui fuerint, vel subito vel paulatim moriantur; et tunc fortasse ad litteram verificabitur quod Christus dixit: *Erunt duo in lecto uno, et unus assu-*

metur, id est, salvabitur; et alter relinquetur, id est, condemnabitur. Nihilominus tamen resurrectio differri poterit usque ad ortum diei, nam reliquum temporis nocturni, vel ad torquendos peccatores, vel ad purgandas justorum animas, esse poterit opportunum. Sed de hac re illa Christi sententia præ oculis habenda est: *Vos estote parati, quia, qua hora non putatis, Filius hominis veniet,* Mat. 24, Luc. 12. De qua in ultima hujus operis parte iterum redibit sermo. Hæc igitur de resurrectione sint satis.

QUÆSTIO LVII.

DE ASCENSIONE CHRISTI, IN SEX ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de ascensione Christi. Et circa hoc quærentur sex.

Primo, utrum fuerit conveniens Christum ascendere.

Secundo, secundum quam naturam conveniat sibi ascendere.

Tertio, utrum propria virtute ascenderit.

Quarto, utrum ascenderit super omnes cælos corporeos.

Quinto, utrum ascenderit super omnes spirituales creaturas.

Sexto, de effectu ascensionis.

ARTICULUS I.

Utrum fuerit conveniens Christum ascendere.

1. *Ad primum sic proceditur. Videtur quod non fuerit conveniens Christum ascendere. Dicit enim Philo., in 2 de Cælo, quod illa, quæ optimo modo se habent, possident suum bonum sine motu. Sed Christus optime se habuit, quia et secundum divinam naturam est summum bonum, et secundum humanam naturam est summe glorificatus; ergo suum bonum habet sine motu; sed ascensio est quidam motus; ergo non fuit conveniens quod Christus ascenderet.*

2. *Præterea, omne, quod movetur, movetur propter aliquid melius; sed Christo non fuit melius esse in cælo quam in terra; nihil enim accrevit sibi per hoc quod fuit in cælo, neque quantum ad animam, neque quantum ad corpus; ergo videtur quod non debuerit Christus in cælum ascendere.*

3. *Præterea, Filius Dei humanam naturam assumpsit ad nostram salutem; sed magis*

fuisset salutare hominibus quod semper converteretur nobiscum in terris; unde ipse dixit discipulis suis, Luc. 17: Venient dies quando desiderabitis videre unum diem Filii hominis, et non videbitis. Videtur ergo quod non fuerit conveniens Christum ascendere in cælum.

4. *Præterea, sicut Gregorius dicit 14 Moral., c. 29, corpus Christi in nullo mutatum fuit post resurrectionem; sed non immediate post resurrectionem ascendit in cælum, quia ipse dicit post resurrectionem, Joann. 20: Nondum ascendi ad Patrem meum; ergo videtur quod nec post quadraginta dies ascendere debuerit.*

Sed contra est quod Dominus dicit, Joann. 20: Ascendo ad Patrem meum, et Patrem vestrum.

Respondeo dicendum, quod locus debet esse proportionatus locato; Christus autem post resurrectionem vitam immortalem et incorruptibilem inchoavit; locus autem, in quo nos habitamus, est locus generationis et corruptionis; sed locus cælestis est locus incorruptionis; et ideo non fuit conveniens quod Christus post resurrectionem remaneret in terris; sed conveniens fuit quod ascenderit in cælum.

Ad primum ergo dicendum, quod illud, optime se habens, quod sine motu possidet suum bonum, est ipse Deus; quia est omnino immutabilis, secundum illud Malach. 3: Ego Dominus, et non mutor. Quælibet autem creatura est mutabilis aliquo modo, ut patet per Augustinum, 8 sup. Gen. ad lit., c. 14, et quia natura assumpta a Filio Dei remansit creatura, ut patet ex iis quæ supra dicta sunt, non est inconveniens quod aliquis ei motus attribueretur.

Ad secundum dicendum quod, per hoc quod Christus ascendit in cælum, nihil ei accrevit, quantum ad ea quæ sunt de essentia gloriæ, sive secundum corpus, sive secundum animam; tamen accrevit ei aliquid quantum ad loci decentiam, quod est ad bene esse gloriæ. Non quod corpus ejus aliquid aut perfectionis aut conservationis acquireret ex corpore cælesti, sed solummodo propter quamdam decentiam; hoc autem aliquo modo pertinebat ad ejus gloriam. Et de hac decentia gaudium quoddam habuit, non quidem quod tunc de hoc gaudere inciperet, quando in cælum ascendit, sed quia novo modo de hoc gavisus est, sicut de re impleta. Unde super illud Psalm. 15: Delectationes in dextera tua usque in finem, dicit Glossa¹: Delectatio et lætitia erit mihi in consensu tuo, humanis oblitibus subtracto.

¹ Glos. ord.

Ad tertium dicendum, quod, licet præsentia corporalis Christi fuerit subtracta fidelibus per ascensionem, præsentia tamen divinitatis ipsius semper adest fidelibus, secundum quod ipse dicit Mat. ult.: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Qui enim ascendit in cælos, non deserit adoptatos, ut Leo Papa dicit. Sed ipsa Christi ascensio in cælum, qua corporalem suam præsentiam nobis subtraxit, magis fuit utilis nobis quam præsentia corporalis fuisset. Primo quidem propter fidei augmentum, quæ est de non visis. Unde ipse Dominus dicit discipulis suis, Joann. 19, quod Spiritus Sanctus adveniens arguet mundum de justitia, scilicet eorum qui credunt, ut Augustinus dicit super Joannem, tr. 95: Ipsa quippe fidelium comparatio, infidelium est vituperatio. Unde subdit: Quia ad Patrem vado, et jam non videbitis me; beati enim qui non vident, et credunt. Erit igitur vestra justitia de qua mundus arguetur; quoniam in me, quem non videbitis, credetis.

Secundo, ad spei sublevationem. Unde ipse dicit, Joann. 14: Si abiero, et præparavero vobis locum, iterum veniam, et accipiam vos ad me ipsum, ut ubi ego sum, et vos sitis. Per hoc enim quod Christus humanam naturam assumptam in cælo collocavit, dedit nobis spem illuc perveniendi; quia ubi fuerit corpus, illuc congregabuntur et aquilæ, ut dicitur Matth. 24. Unde Mich. 2 dicitur: Ascendit pandens iter ante eos.

Tertio, ad erigendum charitatis affectum in cælestia. Unde dicit Apostolus, ad Coloss. 3: Quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens. Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Ut enim dicit Matt. 6, ubi est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum. Et quia Spiritus Sanctus est amor, nos in cælestia rapiens, ideo Dominus dicit discipulis Joann. 16: Expedi vobis ut ego vadam; si enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos. Quod exponens Augustinus, super Joann. dicit: Non potestis capere Christum, quamdiu secundum carnem persistitis nosse Christum. Christo autem discedente corporaliter, non solum Spiritus Sanctus, sed et Pater, et Filius illis affuit spiritualiter.

Ad quartum dicendum quod, licet Christo resurgenti in vitam immortalem congrueret locus cælestis, tamen ascensionem distulit, ut veritas resurrectionis comprobaretur. Unde dicitur Act. 1, quod post passionem suam præbuit seipsum vivum discipulis in multis argumentis, per dies quadraginta. Ubi dicit quæ-